

Onomastika Kaštel Sućurca - Toponimi i antroponimi

Kovač, Marijana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:210490>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Marijana Kovač

ONOMASTIKA KAŠTEL SUĆURCA
Toponimi i antroponimi

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODJEL ZA KROATOLOGIJU

MARIJANA KOVAČ

ONOMASTIKA KAŠTEL SUĆURCA
Toponimi i antroponimi

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Sanja Vulić

Zagreb, 2017.

Izjavljujem da sam ovaj rad napisala samostalno koristeći stečena znanja tijekom studija, i to iz kolegija Hrvatska dijalektologija, Tvorba riječi u hrvatskom jeziku, Teorija jezika i Hrvatski standardni jezik, te navedenu literaturu. Veliki dio onomastičkoga materijala prikupila sam osobnim terenskim istraživanjem. Onomastičko nazivlje koje koristim u svom radu preuzeto je većim dijelom iz priručnika *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika* (Makedonska akademija na naukite i umetnostite, Skopje, 1983., ćir.), dok je dio naziva u onomastička istraživanja uvela moja mentorica izv. prof. dr. sc. Sanja Vulić kojoj se ovim putem zahvaljujem na savjetima i pomoći pri izradi ovoga rada. Zahvaljujem se i svojim roditeljima i sestrama na podršci koju su mi pružali tijekom cijeloga moga školovanja. Velika hvala i Draganu Deliću i Leu Kovaču na svoj pomoći pri pribavljanju literature.

Marijana Kovač

SAŽETAK:

U radu je riječ o toponimiji i antroponimiji Kaštel Sućurca. Kaštel Sućurac prvi je u nizu Kaštela promatrajući od Solina prema Trogiru. Povijesno gledajući, naseljen je bio još u prapovijesti, a prve konkretnije podatke o životu na ovom području mogu se pratiti od doba Ilira (Delmata). Kontinuitet života nastavili su Grci, a naslijedili su ih Rimljani koji su se miješali s tamošnjim starosjediocima. Nakon propasti Rimskoga carstva, Avari i Hrvati u VII. stoljeću pustoše Salonu i njezinu okolicu. S jezičnoga aspekta, vidljiva je rana romansko-hrvatska jezična simbioza. Značajnije demografske promjene zbile su se za turskih opasnosti, kada se stanovništvo podno Kozjaka i iz zagorske unutrašnjosti spušta k moru u utvrđeno i zaštićeno naselje. U današnjim toponimima ovoga mjesta prepoznajemo, u većoj ili manjoj mjeri, utjecaje svih ovih naroda. Toponimi su klasificirani prema njihovu jezičnom podrijetlu i promatrani prvenstveno s etimološkoga gledišta, a manje s dijalektalnoga. Osim toponimima, rad se bavi i antroponimima, odnosno osobnim imenima, prezimenima i obiteljskim nadimcima.

Ključne riječi: onomastika, toponimi, antroponimi, Kaštel Sućurac, etimologija

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. OSNOVNA ONOMASTIČKA TERMINOLOGIJA.....	2
3. UVOD U SUĆURAČKU ONOMASTIKU	6
4. TOPONIMIJA KAŠTEL SUĆURCA.....	12
4. 1. Etimološki pristup	14
4. 2. Osvrt na nekoliko toponima s dijalekatnoga aspekta	25
4. 3. Hodonimi Kaštel Sućurca.....	25
5. ANTROPONIMIJA	27
5. 1. Osobna imena.....	27
5. 2. Prezimena	29
5. 3. Obiteljski nadimci	31
6. ZAKLJUČAK	35
7. POPIS LITERATURE	36
8. PRILOZI.....	38

1. UVOD

Tema je ovoga diplomskoga rada onomastička obrada toponima i antroponima mjesta Kaštel Sućurca. Cilj je diplomskoga rada popisati, sistematizirati i obraditi prikupljene podatke radi njihova očuvanja te u cilju stvaranja podloge za eventualna daljnja onomastička istraživanja ovoga kraja. Toponimi i antroponimi obrađuju se ponajprije etimološkim pristupom, a vrlo malim dijelom na razini dijalektologije. Temelji proučavanja onomastike Kaštel Sućurca već su postavljeni. Autori kao što su Petar Šimunović, Duško Kečkemet, Dragan Delić i Nenad Cambi bavili su se toponomijom i/ili antroponimijom Kaštel Sućurca. Toponomija Kaštel Sućurca najbolje je istraženo područje. Razlog tomu je važnost pojedinih lokaliteta za sveukupnu hrvatsku povijest i kulturu, poput Putlja o kojem se svakako najviše pisalo. Među antroponimima, predmet zanimanja autora do sada su većinom bila prezimena. Ovim će se radom rezultatima dosadašnjih istraživanja, dodati i teme o kojima se vrlo malo pisalo ili se uopće nije pisalo, kao što su osobna imena, obiteljski nadimci te hodonimi.

2. OSNOVNA ONOMASTIČKA TERMINOLOGIJA

Onomastika (grč. *ὄνομα*, *onoma* = ime) se kao lingvistička disciplina, najopćenitije rečeno, bavi proučavanjem imena. Osnovna jedinica u onomastici je *onim*, tj. vlastito ime bilo koga ili bilo čega (živoga ili neživoga). Onomastičko nazivlje svih slavenskih jezika, pa tako i hrvatskoga, utemeljeno je početkom 80-ih godina 20. stoljeća zajedničkim zalaganjem vodećih onomastičara iz svih slavenskih naroda. Na temelju njihovih zaključaka objavljen je 1983. u Skopju u Makedoniji onomastički priručnik naslovljen *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika* u nakladi Makedonske akademije na naukite i umetnostite (ćir.). Hrvatsko onomastičko nazivlje, kao i podjele u okviru toga nazivlja koje koristim u svom diplomskom radu, uglavnom se temelje na nazivlju i podjelama iz navedenoga onomastičkoga priručnika. U tom je priručniku onomastičko nazivlje podijeljeno u dvije skupine, a to su *bionimi* i *abionimi*, u okviru potonjih su dvije glavne skupine *toponimi* i *krematonimi*. Pod toponimima se podrazumijevaju sva zemljopisna vlastita imena. Bionimi su vlastita imena živih bića, u prvom redu ljudi, a zatim životinja i biljaka. Vlastita imena ljudi zovu se *antroponimi*, među koje ubrajamo osobna imena, prezimena, nadimke, patronime, pseudonime i dr. Vlastita imena životinja su *zoonimi*, a vlastita imena biljaka (koja su vrlo rijetka) su *fitonimi*. Krematonimija obuhvaća vlastita imena za objekte, pojave i odnose nastale ljudskom djelatnošću: društvene, kulturne, gospodarske, političke i druge proizvode. Šimunović (2009: 15) skreće pažnju na neustaljenost samoga naziva krematonim, koji u europskoj onomastici i hrvatskim pravopisnim priručnicima nije istoznačno definiran. Valja upozoriti da i drugi nazivi, kao što su vlastito ime, nadimak (pridjevak ili pak priimak) i dr. podliježu različitim tumačenjima i različito se opisuju. Problemi onomastičkoga nazivlja druga su tema, a ovdje smo samo naznačili problem jer s obzirom na njezinu neusustavljenost i različite podjele, smatramo važnim u ovom poglavlju opisati onu terminologiju koja će se koristiti u radu, a koja se temelji na spomenutom onomastičkom priručniku iz 1983.

Već je spomenuto da se *bionimi* odnose na vlastita imena svega što je živo ili čemu se pridaju osobine živoga i *abionimima* koji se odnose na vlastita imena svega neživa. Bionime nadalje dijelimo na *antroponime*, *pseudoantroponime*, *teonime*, *zoonime* i *fitonime*. Pod antroponimima podrazumijevamo vlastita imena ljudi, pojedinačna i skupna.

Pojedinačni antroponimi su osobna imena (npr. Ivana, Marko, Stjepan), prezimena (npr. Kovač, Radić, Marić), odmilice (hipokoristici), različiti nadimci, pseudonimi (npr. različita umjetnička imena), patronimi (imena po ocu, npr. u sklopu ruskih imena), metronimi (matronimi), kriptonimi (tajna imena), hagonimi (imena svetaca) i marionimi (različita vjernička imena za Bogorodicu). Antroponime proučava grana onomastike koja se naziva antroponomastika. Među antroponime u najširem smislu ubrajaju se i pseudoantroponimi, tj. imena mitoloških bića s antropomorfnim obilježjima (npr. Domaći, Kiklop), a također i teonimi, tj. imena božanstava kojima se pripisuju određene ljudske osobine (npr. Perum, Tor, Odin, Brahma, Šiva). Zoonimi su vlastita imena životinja (npr. Snoopy, Lajka, Rex), dok su fitonimi vlastita imena biljaka (Gupčeva Lipa).

Najbrojniji su pojedinačni antroponimi osobna imena te prezimena. U okviru onomastike općenito, osobna su imena stariji onomastički sloj, što dokazuju i brojni starohrvatski jezični spomenici i imena starohrvatskih kraljeva. Ljudi su isprva imali samo osobna imena. Povećanjem broja stanovnika, javio se problem raspoznavanja ljudi istih imena, pa se javila potreba za nadimcima koji su se dodjeljivali najčešće kao rezultat neke fizičke ili druge karakteristike čovjeka. Prezimena su se javila posljednja. Počinju se koristiti krajem 12. stoljeća. Poslije Tridentskoga koncila (1545-1563) počele su se voditi matice rođenih, vjenčanih i umrlih u kojima su se ispisivala prezimena za sve staleže, ali brojni nam urbari (kao npr. Modruški urbar iz 1487.) pokazuju da su u Hrvatskoj kmetovi već u 15. stoljeću redovito imali imena i prezimena (usp. Vulić 2010) što je vrlo značajno ima li se na umu da se imenska formula (ime + prezime) pojavljuje kao zakonska obaveza tek odredbom (tzv. Jozefinskim patentom) austrijskoga cara Josipa II. koncem 18. stoljeća.

Osobna imena možemo razvrstati pod muška ili ženska ili ih podijeliti prema njihovu podrijetlu. Slojeve hrvatskih imena dijelimo na slavenski sloj (imena koja su prisutna i u drugim slavenskim jezicima); sloj narodnih imena (koja su obično izvorno hrvatska); kršćanski sloj (imena biblijskih osoba i kršćanskih svetaca i blaženika); islamski sloj (imena koja su se proširila turskim osvajanjima); sloj posuđenih imena (imena koja su se ukorijenila u doticajima s drugim kulturama) te sloj pomodnih imena (imena koja su rezultat ideologija, društvenih događaja i trenutne mode). Hrvatska prezimena potječu iz nekoliko izvora. Mogu

biti izvedenice od majčina imena (matronimi), npr. Anić, ili izvedenice očeva imena (patronimi), npr. Jurić. Mnoštvo je prezimena motivirano zanimanjima (Klobučar, Kovač, Lončar), nadimcima (Crnić, Obad), također etnonimima i etnicima (Horvat, Hercegovac, Posavec). Odmilice ili hipokoristi česti su u hrvatskoj jezičnoj svakodnevicu, pa se često Ivan naziva Ivicom, Ivekom i dr., Josip postaje Joško, Jožek itd. Pseudonim predstavlja ime koje neki autor koristi kao zamjensko, usporedno s vlastitim (npr. Ivana Brlić Mažuranić piše pod pseudonimom Vladimir Šumski). Patronim jest izvedenica od očeva imena koju određena osoba koristi kao dio svoga imena, npr. Mihailović jer izvedenica od očeva imena Mihail u okviru imena Fjodor Mihailovič Dostojevski. Slično je i s metronimom ili matronimom, odnosno majčinim imenom koje se koristi kao dio imena neke osobe. Kriptonimima nazivamo tajna imena, npr. špijuna ili agenata. Hagionimi obuhvaćaju imena svetaca (npr. Antun Padovanski, Antun Opat), dok su marionimi imena koja se koriste za Gospu (Gospa na Hladi, Gospa od Zdravlja i sl.).

Osnovnu podjelu skupnih antroponima čine etnonimi (imena naroda, npr. Hrvat, Mađar, Poljak) i etnici (imena stanovnika nekoga naselja ili područja, širega ili užeg, npr. Splitsanin, Kaštelanin, Dalmatinac).

Veliku skupinu abionima čine toponimi (sva zemljopisna imena), kozmonimi (vlastita imena svega u svemiru što je izvan Zemlje, npr. nebeskih tijela, satelita, zvijezda, zvijezda, galaksija itd., npr. Mars, Mjesec, Večernjača, Veliki medvjed, Mliječna staza) i krematonimi (vlastita imena svega ostaloga, npr. ustanova, brodova, vlakova itd.). Toponime se dalje može podijeliti na horonime (vlastita imena većih područja, administrativnih ili prirodnih, naseljenih ili nenaseljenih poput Hrvatska, Dalmacija, Dalmatinska zagora, Gorski kotar, Hrvatsko zagorje, Primorsko-goranska županija, Europa, Europska unija)¹, ojkonime (vlastita imena cjelovitih naseljenih mjesta, npr. Split, Kaštel Sućurac)² i anojkonime (vlastita imena uglavnom nenaseljenih većih ili manjih specifičnih lokaliteta). Anojkonimi obuhvaćaju hidronime (vlastita imena svih vrsta voda, npr. Jadransko more, Kaštelanski zaljev, Linski kanal, Vransko jezero itd.), oronime (vlastita imena svih brda, planina i sl., npr. Kozjak, Sljeme, Zagrebačka gora, Alpe), speleonime (vlastita imena špilja i jama, npr. Lukina jama, Veternica itd.), mikrotoponime (vlastita imena različitih manjih zemljišnih parcela, npr. imena

¹ U horonime možemo pribrojiti i *nesonime* (vlastita imena otoka, kao npr. Brač).

²Egzonimi su vrsta ojkonima. To su vlastita imena koja neki narod koristi za ojkonim nekoga drugoga naroda, a koje nije izvorno, npr. Beč (umjesto Wien), Rim (umjesto Roma).

šuma, livada, njiva, polja, voćnjaka, pašnjaka itd.) i hodonime (vlastita imena prometnica, tj. različitih cesta, ulica, prilaza, prolaza, puteljaka, staza, pothodnika, željezničkih pruga, mostova, vijadukta, zračnih luka, luka, gatova i sl.).

3. UVOD U SUĆURAČKU ONOMASTIKU

Uzevši u obzir da je onomastika interdisciplinarna jezična grana i nije tek puka lingvistička disciplina, već se uvelike oslanja na povijest, etnologiju, zemljopis i druge pomoćne discipline, potrebno je smjestiti Kaštel Sućurac u prostor i vrijeme te dati osnovni pregled njegove povijesti. *Onimi* upravo i jesu živi svjedoci minulih vremena kroz koje se daju iščitati utjecaji različitih naroda i njihovih običaja. Stoga, poznavanje konteksta vremena uvelike pomaže shvatiti motivaciju njihova nastanka i iščitati posebitosti kraja i jezika naroda koji se u tim *onimima* sačuvao. Sućurcem su kroz povijest prolazili Iliri, Grci, Rimljani, Avari, Mongoli, Turci, a u novijoj povijesti Talijani i Nijemci. Od dolaska u svoju sadašnju domovinu (u 7. st.) na tom prostoru žive Hrvati. Pogodne klimatske i geografske značajke pogodovale su naseljavanju Kaštela. Neizmjeran je utjecaj imala i blizina Salone, jednako kao i cestovna povezanost Salone s današnjim Trogirom. Cesta je prolazila današnjim prostorom Sućurca i zasigurno doprinijela razvoju ekonomije (trgovine), komunikacijskih veza te strujanju ideja. Položaj, koliko god bio povoljan za život, toliko je bio i opasan. Položen je pred vratima što ih otvaraju brda Mosor i Kozjak, pred glavnim izlazom iz kopnenoga dijela Dalmacije na obalu, pa je ovo područje često bilo na udaru raznih naroda i plemena što su se spuštali k moru (Kečkemet 1978: 12). Promotrimo li suvremenu sućuračku onomastiku koja se javlja kao rezultat svih tih mijena i društvenih promjena, osjeća se prije svega snažan utjecaj romanskoga življa i latinskoga jezika, kao i u drugim gradovima duž Dalmacije. No, već su u ranoj fazi prepoznatljive hrvatske jezične prilagodbe romanskih imena. U slabijoj mjeri, *onimi* odražavaju nekadašnju prisutnost Grka i Turaka.

Gledajući danas od grada Solina prema Trogiru, Sućurac je prvi u nizu sedam Kaštela. Slijede ga Gomilica, Kambelovac, Lukšić, Stari, Novi i Štafilić. Kaštel Sućurac omeđen je brdom Kozjak, morem, današnjim gradom Solinom (nekadašnjom Salonom) te Kaštel Gomilicom sa zapada. Prostor između Solina i Trogira naziva se Kaštelansko polje. Polje je sa svim svojim prirodnim osobinama (blizina mora, mediteranska klima, obradiva zemlja) imalo sve uvjete pogodne za život. Života je na ovom području zasigurno bilo i prije dolaska velikih antičkih civilizacija – grčke i rimske. Na tragove antičke civilizacije navode nas arheološka nalazišta uzduž cijele obale Kaštelanskoga zaljeva, tako da s pravom možemo zaključiti da se ovdje nalazila uistinu bogata kulturna baština. Mada pojedini nalazi upućuju na pretpostavku

da je na ovom prostoru postojala i neolitska kultura i da je bio naseljen i u brončano doba, prvi narod o kojem imamo konkretnije podatke o naseljavanju ovih krajeva bili su Iliri (Delmati) (Kečkemet 1978: 15). Ilirsko-keltsko pleme Delmata naselilo je ove krajeve u III. stoljeću prije Krista. Prema zapisima grčkoga geografa Strabona, Salona je bila luka Delmata, a središte im je bilo u utvrđenom Delminiju (Duvanjsko polje). U ratovima s Rimljanima u I. stoljeću pr. Kr. porušen je Delminij pa se Iliri učvršćuju u Saloni. Živjeli su na brežuljcima Kaštelanskoga polja, gradeći na njima utvrđena naselja, gradine i grobne gomile, od kojih se jedna nalazi i na brežuljku na sućuračkom Putlju (Kečkemet 1978: 15). Njihovu nekadašnju prisutnost u razmatranim krajevima možemo prepoznati ne samo u materijalnom, već i u duhovnom aspektu jer su na području Kaštela pronađena tri reljefa Silvana, ilirskoga božanstva i zaštitnika pašnjaka i šuma. Jedan od njih nalazi se upravo u Kaštel Sućurcu, i to na mjestu zvanom Tomića tor. U to je doba na planini Kozjak vrlo vjerojatno prevladavala šuma, o čem svjedoči i spomenuti reljef, s likom uklesanim na liticu sjeveroistočno od samoga centra Kaštel Sućurca na oko 2 m od tla. Osim toga, ilirski tragovi na koje nailazimo na tom području jesu ostaci ilirske keramike. Starosjedioci Delmati miješali su se s pridošlicama Grcima. Ostaci grčke kulture vezani su ponajviše uz materijalnu kulturu – gradske zidine na zapadnom dijelom Sućurca (Stačune) i uz tip gradnje, a manje uz *onime*. Njihovih je imena iz toga doba malo i ona su isključivo vezana uz more (Šimunović 2009: 19). Zidine potječu iz sredine II. st. pr. Kr., a imale su obrambeni karakter naselja uz more (Kečkemet 1978: 16). Grci su bili pretežno trgovci, koji su osnivali kolonije u neposrednoj blizini Sućurca: gradu *Tragurion* (Trogir), a naselili su i Salonu. Uz trgovinu, koristili su i Kaštelansko polje za zemljoradnju i ispašu. S vremenom su počeli izbijati sve češći sukobi između Grka i Delmata. Delmati su u Rimljanima vidjeli svoje saveznike i obratili im se za pomoć. Rimljani i Grci ratuju još 49. pr. Kr., nakon čega se Salonitanci priklanjaju Rimljanima. Rimljani su 78. pr. Kr. osvojili Salonu. Salona se od tada razvija kao moćan grad, postaje megalopolis toga vremena i središte rimske provincije Dalmacije. Grad je uzdignut na stupanj rimske kolonije što je gradu dalo potpunu samoupravu. Prostor današnjega Kaštel Sućurca bio je sastavni dio agera Salone, odnosno njeno najuže predgrađe. U plodnim predjelima, u blizini komunikacija i po mogućnosti u blizini mora, bogati su Salonitanci imali svoje posjede gdje su nicali *villae rusticae*, gospodarske zgrade koje su

često imale i karakter ljetnikovca (Kečkemet 1978: 18). Uz njih se obično nalaze i obiteljske grobnice. Tako je nedavno slučajno pronađeno antičko groblje prilikom gradnje prometnice, tik uz mjesto na kojem je nekoć stajala antička vila. Još prije, na području Donjih Krtina, istraženo je oko trideset i pet grobova, koji se datiraju u razdoblje od 2. do 4. stoljeća poslije Krista. Grobovi su najčešće građeni od kamenih ploča, a nalaz nam svjedoči i o običajima vezanim uz pokapanje mrtvih i pripremu za zagrobni život. Uz pokojnika bi se stavljalo posuđe (keramičke posude, uljanice) te ostali funkcionalni predmeti poput noževa i igla, te novac i nakit. Osim toga, „brojni su građevini ulomci i kameni natpisi, uzidni u kuće sućuračkih seljaka i prenose jednu davnu kulturu u suvremeni život“ (Kečkemet 1978: 16). U dvama tipovima naselja, onom rimskom gdje su se gradile *villae rusticae* i hrvatskom tipu gradnje karakterističnom po svojim dvorima, obitavaju dva etnosa: romanski i hrvatski s posvemašnjim prožimanjem u jednoj ranoj, mirnoj jezičnoj, biološkoj i gospodarskoj simbiozi koju prepoznajemo u zemljopisnim imenima i u jeziku općenito (Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 79). „Stara imena pokazuju dugu davnu romansko-hrvatsku simbiozu, vrlo ranu kroatizaciju romanskih agera, vrlo ranu hrvatsku kristijanizaciju (romanski *sanctus*), splet davnih društvenih odnosa, kako pokazuju, među ostalim, gospodarsko-upravni termini: *stup, vrit, ždrib, zla petina, liveli, podvornica, plemenščina, brce, gaji, lazi, sadine, krči, grebine, japnenice, peča, knežine, strabežnica, ostrog* itd“ (Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 91). Karakteristično je da je cijeli sućurački teritorij još i danas oblikovan prema mreži rimske centurijacije, pravilnih međa posjeda (...) (Kečkemet 1978: 18). Rimsko je carstvo od III. stoljeća slabilo i prolazilo kroz ekonomsku krizu. Potpuni slom i propast Rimsko je carstvo doživjelo u V. stoljeću. Slabljenje Carstva na područje se Salone i Kaštel Sućurca odrazilo u smislu provala Avara i Hrvata u VII. stoljeću, kada su poharali Salonu i okolicu do temelja. Rezultat su, prije svega, etničke promjene koje slijede i one gospodarske i društvene. Plemena koja su došla u VII. stoljeću, a koja danas smatramo svojim precima, u Bizantu su našli nove saveznike. Ulaskom u srednji vijek, Hrvati stvaraju svoju državnu jezgru. Doba narodnih vladara jedno je od najsvjetlijih razdoblja hrvatske povijesti. Ne samo da su zadržali osvojen teritorij, već su ga i širili, a razvijale su se i umjetnost i znanost. Tijekom stoljeća Hrvati su se pokrštavali i održavali jake veze sa Svetom Stolicom, što im je donijelo određene povlastice (služenje mise na narodnom jeziku) i zauzeli i učvrstili svoj položaj europske sile. Kao i

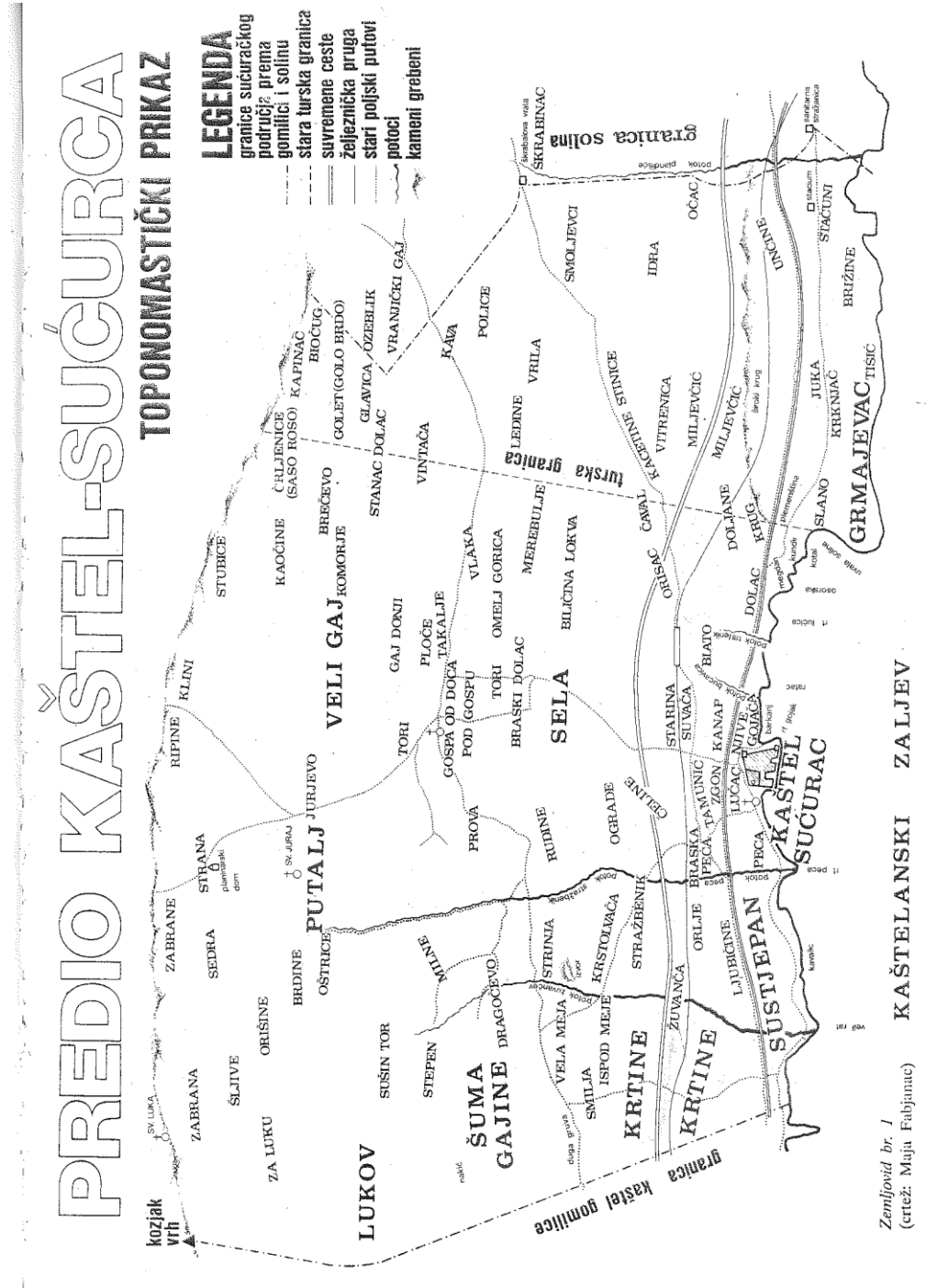
mnogi narodi prije, bavili su se poljoprivredom i stočarstvom, a od starosjedilaca su se naučili pomorstvu, maslinarstvu i vinogradarstvu. Kaštel Sućurac važan je lokalitet kada su u pitanju narodni vladari. Uz to sepodručje vežu neke od prvih isprava i dokumenata. Svakako je u tom pogledu najznačajniji knez Mislav. Vladao je od 835. do 845. godine. Na lokalitetu Putalj ponad današnjega Kaštel Sućurca podiže prvu crkvu. Mislav se htio ponovno približiti splitskomu nadbiskupu, pa je splitskoj nadbiskupiji darovao desetinu od plodova i životinja s njegova posjeda u Klisu, gdje je i stolovao. Odmah po dolasku na vlast, ratovao je s Mlečanima. Uzroci se i tijek ratovanja pouzdano ne znaju, ali je poznato da je 839. mletački dužd Petar Tradonik sa svojom mornaricom napao hrvatsko primorje. Crkvi je darovao zemljišni posjed i kmetove. Od crkve su iz toga doba danas sačuvani ulomci pleterne ornamentike. Iako se govori da je sama crkva sagrađena u 9. stoljeću, arheološka su istraživanja u njezinoj okolini otkrili rimski, pa čak i prapovijesni sloj. Nju su kasnije mještani u nekoliko navrata obnavljali, a posljednji su put to učinili 1927. godine (Klaić 1974: 73). Njegov je nasljednik Trpimir (utemeljitelj dinastije Trpimirović) u poznatoj darovnici datiranoj u 852. godinu potvrdio odluke svoga prethodnika, a sama je darovnica značajna jer se u njoj prvi put spominje ime Hrvat u pisanim izvorima (nazivao se knezom Hrvata). Darovnica je u korist splitskoga nadbiskupa Petra, a u njoj se tvrdi da je nadbiskup Trpimiru posudio određenu količinu srebra za opremanje crkve što ju je dao sagraditi, a knez je uslugu vratio potvrđivanjem starih i darivanjem novih posjeda splitskoj crkvi. Vremenom su se razvile različite teorije o samoj darovnici; da je ona falsifikat splitske crkve ili pak da postoji njezin stariji jezični sloj koji se tek treba iščitati. Prva poznata vijest o Trpimiru jest zabilježka o Trpimirovoj pobjedi nad Grcima, najvjerojatnije 846. godine. Sukobi s Mlečanima, započeti za Mislavove vladavine, nastavili su se i za vrijeme Trpimira. Ratovao je i s Bugarima, odnosno bugarskim vladarom Mihajlom Borisom koji je napao panonske Ljudevitove posjede. Odbijanje napada i obrana teritorija s mora i kopna značila je jaku vojsku i državu. Hrvatska je bila neovisna država, a franačka vlast samo formalna. U takvim se okolnostima država mogla razvijati i u kulturnom pogledu. U podnožju kliške utvrde, Trpimir je podignuo benediktinski samostan u Rižinicama. U vezi s Trpimirovom vladavinom, ostala su nam sačuvana dva vrijedna zapisa pomoću kojih možemo zaključiti više o životu na kneževskom dvoru. Prvi je Trpimirov spomen u Gottshalkovu traktatu. Zanimljivo je to što ga Gottshalk naziva *rex Sclavorum* (obično Tomislava navodimo kao

prvoga kralja), a napominje da su ga podanici nazivali *regnum*. Gottshalk je bio optužen i progan zbog svoje nauke o predestinaciji, pa je boravio upravo na Trpimirovu dvoru i to najvjerojatnije od 846. do 848. godine. Drugi važan spomen Trpimira nalazimo u Čedadskom evanđelistaru, rukopisu četiri evanđelja, pisanom uncijalom u 5. ili 6. stoljeću. Osim samoga kneza, spominje se i Trpimirov sin Petar. U Evanđelistaru su se potpisivali samo ugledni hodočasnici, a i Trpimir se za vrijeme svoje vlasti oslanjao na Crkvu, što potvrđuje kontinuitet dobrih odnosa hrvatskih vladara sa Svetom Stolicom. Trpimir je svakako jedan od značajnijih vladara hrvatske srednjovjekovne povijesti. Upravo su i počeci formiranja naselja Kaštel Sućurca vezana uz Putalj i crkvicu posvećenu sv. Jurju i uz samo brdo Kozjak. Stanovništvo je živjelo u unutrašnjosti Kaštelanskoga polja, na granici polja i šume, gdje se pretežno bavilo stočarstvom. Razvojem poljoprivrede i povećanjem broja stanovnika, naselja se spuštaju prema moru. Prvotna su se naselja nazivala Selima Svetoga Jurja, a ime se zatim proteglo na južnija naselja *cum villis Sudzuraz* i ona oko današnjega groblja. To su Donja Sela, koja su se u starini zvala Doljane oko Crkve Gospe od ladi(h) (Cambi U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 83. i 84.). Današnji izgled Kaštel Sućurca počeo se formirati dolaskom Turaka krajem XIV. stoljeća. Zbog obrane odturskih napada, potrebno je bilo utvrditi naselje. Gradnja utvrda (*castellum*) počela je u XV. stoljeću. Na području cjelokupnih Kaštela prvotno je bilo podignuto četrnaest utvrda, od kojih je sačuvano njih deset. Oko njih sedam oblikovalo se današnjih sedam Kaštela. Prvi kaštel izgrađen u Sućurcu 1392. bio je onaj na lokalitetu Lučac. Izgradnja se veže uz splitskoga nadbiskupa Andriju Gualda. Vrlo brzo krenulo je i naseljavanje stanovništva oko prvoga kaštela. Nadbiskup Avroldo 1488. sagradio je drugi kaštel gdje se nalazila i nadbiskupova palača. Posljednji, treći, sagradio je nadbiskup Zane 1509. godine zbog učestalih turskih provala. Izgradnja kaštela i turski napadi rezultirali su konačnim napuštanjem starohrvatskih naselja nastalih u IX. stoljeću i preseljenjem u zaštićeni dio, opasan utverdama. Zaustavimo li se u novijoj povijesti, značajan i tragičan događaj koji je obilježio ovo mjesto jest britansko i američko bombardiranje 1944. godine. Odlukom Hrvatskoga sabora, Kaštela su 1997. godine dobila status grada.

FOTOGRAFIJA 1: *Kaštel Sućurac*. Foto: Zlatko Jurković

4. TOPONIMIJA KAŠTEL SUČURCA

ZEMLJOVID 1: Toponimija Kaštel Sućurca

Lokalitete na području Kaštel Sućurca popisao je još 1978. godine Duško Kečkemet prema podacima koje je dobio od njegovih stanovnika. Njegov popis abecednim redom čine sljedeći mikrotoponimi i mikrotoponimi: Bioci, Biličina lokva, Blato, Bratska Peca, Braski dolac, Brdine, Brdo, Brižine, Bucavica, Čaval, Čeline, Dolac, Doljane, Dragočevo, Đardin, Gaj donji, Gaj Kaočine, Gaj Vranjički, Gajine donje, Gajine gornje, Gavran, Glavica, Gojača, Gorica, Gospina plemenščina, Gospodska štrada, Grmajevac, Idra (Jidra), Jame, Juka, Jurjevo, Kacetina stinica, Kanap, Klini, Kotal, Krknjač, Krte, Krtine, Krstolovača, Krug, Krug široki, Kundir, Ledine, Letnje malo, Letnje veliko, Livade, Lučac, Lučica, Luko, Ljubičine, Ljubinovića dubrava, Megdan, Meje, Merebuje, Miline, Miljević, Nodre, Nović, Ogojak, Ograda, Omej, Orišac (Orišine), Orljačica (Orlje), Osorska, Oštrice, Peca, Peca braska, Plandišće, Plavčić, Pleće, Pleština, Ploče, Pljice, Podvorje, Pod Gospu, Police, Potok, Predračće, Prilog, Prova, Rasadnik, Rat, Ratac, Rogač, Sedra, Sela, Selo, Slano, Smilja, Smoljevac, Soline, Starina, Stepen, Strabežnik, Strana, Straža, Strinja, Strobelj, Sustipan, Suvača, Škrabalova vrata, Škrabinac, Štaćuline, Štanac dolac, Tamunić, Tišić, Tori, Trstenik, Unčine, Uztrebnjak, Varoš ili Lučac, Vintače, Vitrenica, Vlada ili Sustipan, Vlaka, Vrila, Zabrana, Zejon (Zgon), Žunače (Žuvanče). Terensko istraživanje koje sam provela potvrdilo je ta imena koja su se sačuvala u tom istom obliku. Popisu nadodajem još nekoliko lokaliteta: Putalj, Barbarinac, Blatine, Ripine, Sokolana, Kozjak, Duga njiva. Među navedenim mikrotoponimima i mikrotoponimima prevladavaju jednočlana imena, manji je broj dvočlanih imena (Duga njiva, Peca braska, Gaj Kaočine, Gaj Vranjički, Gajine donje, Gajine gornje, Gospodska štrada, Bratska Peca, Braski dolac) dok tročlana i imena s više od tri člana nisu zabilježena.

Popisani mikrotoponimi i mikrotoponimi obradit će se ponajprije etimološkim pristupom i razvrstati prema njihovom jezičnom izvoru te ukratko razmotriti njihove dijalektološke značajke, odnosno, opisati u kojoj mjeri su oni sačuvali karakteristike čakavskoga narječja.

4. 1. Etimološki pristup

Mikroojkonime i mikrotoponime Kaštel Sućurca možemo s obzirom na njihov jezični izvor, podijeliti na one:

1. grčkoga podrijetla
2. turskoga podrijetla
3. latinskoga i talijanskoga podrijetla
4. starohrvatskoga podrijetla.

Uzroci koji su motivirali nastanak sljedećih mikroojkonima i mikrotoponima, pretežno su povijesno uvjetovani.

U prvu kategoriju, u kojoj u imenima prepoznajemo grčki utjecaj, ubrajamo mikrotoponim *Osorska*. Ime je to za predjel kraj velike stijene, a podrijetlom je, kao i ime za grad Osor na Cresu, grecizam i dolazi od grč. riječi *apsorus* ili *apsyrtides* (Delić 1996: 39). Tomu se ojkonomu katkad dodaje i pridjev *krvava* zbog bitke iz tursko-mletačkih ratova.

Mikroojkonimi u kojima prepoznajemo ostatke turskoga jezika, malobrojni su. Svega su tri mikroojkonima vrlo vjerojatno turskoga podrijetla, a to su lokalitet *Megdan* u značenju boj, *Merebuje* (*merdebeha*>*merebeja*>*merebuje* = daća) i *Kundir* (= vrč?) (Delić 1996: 39).

Među mikroojkonimima latinskoga i dalmatoromanskoga podrijetla jedna od najbrojnijih skupina je ona s različitim refleksima pridjeva *sanctus* (Sućurac, Sustipan, Sukojišan, Supaval, Sutrojica...)³ U tim su svetačkim toponimima, tvorenim od dalmatoromanskoga pridjeva *san(c)tu(s)*, Hrvati čuli sekvencu glasova /*sant*/ i dalje ju prilagođavali; od doseljenja pa do u 10. stoljeću u sekvenciju s nazalnim samoglasnikom *on*, tj. *sont* te kasnijim razvojem *on* > *u*, tj. *san(c)tu(s)* > *santu* > *sont* > *sut*. Ta je činjenica važna za relativnu kronologiju nekoliko sakralnih mikrotoponima u Kaštelanskom polju, za koje taj lingvistički dokaz svjedoči da su ih Hrvati čuli i prilagodili današnjem izgovoru od 10. stoljeća. Takvoga je postanka i ojkonom Sućurac. Ojkonim se u početku odnosio na

³O hrvatskim toponimima u korijenu kojih je refleks starodalmatoromanskoga pridjeva *sanctus* već je 1963. iscrpno pisao ugledni hrvatski onomastičar Valentin Putanec u svom radu "Refleksi starodalmatoromanskog pridjeva *sanctus* u onomastici obalne Hrvatske". Od njega su tu etimologiju preuzeli svi kasniji autori.

ranokršćansku crkvu (i naselje) sv. Jurja na Putlju, gdje u 9. stoljeću nastaje hrvatska predromanička crkva istoga titulara. Naime, kako se kroz stoljeća mjesto širilo, njegovi su zaseoci nosili zajedničko ime *Sela sv. Jurja*, od čega je s vremenom nastao novi, skraćeni izričaj Sućurac. Mikroojkonim istoga podrijetla kao i Sućurac jest Sustipan koji se nalazi u zapadnom dijelu Sućurca, blizu granice s Gomilicom. To je ime izvedeno od latinske imenske sintagme *santu Stephanu>so(t)sepan<Sustjepan<Sustipan*. Odnosi se na ranokršćansku crkvu sjeverno od Veloga rata na predjelu Orja (< Orija: orih) i Peča (*pettia* – komad zemlje) (Skok 1973: 627-628). Sustipan je mjesto na kojem se danas nalazi tvornica Jugovinil. Crkva svetoga Stjepana ostala je dosta neistražena i malo se o njoj zna, a u vrijeme izgradnje Jugovinila, vlasti nisu imale sluha za starohrvatsku povijest, pa je na tom mjestu izgrađena tvornica, a da lokalitet nikada nije temeljito istražen. Po kazivanju mještana starosjedilaca, u crkvi su se nalazili monumentalni mramorni stupovi tako da se pretpostavlja da je ta crkva imala neku važnost. Kečkemet spominje i ruševine rimske vojne stražarnice (*statio*) (Kečkemet 1978: 32).

Putalj je, uz crkvicu Svetoga Jurja na padinama Kozjaka, iznimno važan prapovijesni, kasnoantički i starokršćanski lokalitet. Etimologija Putlja je nesigurna i podliježe različitim tumačenjima. Skok povezuje taj kaštelanski mikrotoponim s tračkim imenom *Putalia*, no osim glasovne sličnosti nemaju nikakve druge, ni topografske ni jezične veze. L. Katić izvodi toponim Putalj od romanskoga *puteolu(s)* „zdenčić“, pozivajući se na zdenac u okolici iznad svetoga Jurja, od koje osnove su tvoreni i neki drugi mikroojkonimi. Taj romanski apelativ navodi se i u povijesnim vrelima koja se odnose na različita mjesta u Kaštelima: *super putheo s. Marthe, prope putheum Gostin*. Oblik Putalj/Putaj, prema Šimunoviću, teško je izvesti iz *puteolu*, pa se on priklanja mišljenju da je u imenu toga pretpovijesnoga, romanskoga i starohrvatskog arheološkog lokaliteta osnova *puteal(is)* u značenju kružne utvrde, ograde oko grotla. Toj osnovi *put(e)al*, jezično (i arheološki) odgovara današnji mikrotoponim Putalj/Putaj; dužina *ā*, palatalnost *lj*, s kasnijim razvojem *lj>j* (Putaj, Putajac), starije mjesto akcenta u prilog su takve etimološke veze (Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 81).

FOTOGRAFIJA 2: *Crkvice sv. Jurja*. Foto: Marijana Kovač

Evidentno je da štovanje svetoga Jurja (Jure) ima golem značaj za Sućurac. Njegovim se imenom naziva stara crkvice na Putlju, mjesna župa i škola, i na koncu samo mjesto kojega je ujedno i zaštitnik. Štoviše, oko toga se sveca ispreplela legenda u kojoj je sveti Juraj ubio zmaja. Crkva Sv. Jurja obnovljena je posljednji put 1927. godine, a izgrađena je na mjestu starohrvatske crkvice, za koju smo ranije spomenuli da ju je 839. godine dao sagraditi knez Mislav.

FOTOGRAFIJA 3: *Crkvica sv. Luke*. Foto: Marijana Kovač

Osim crkvice svetoga Jure, na Kozjaku se nalazi i crkvica sv. Luke, a prije je postojala i crkvica sv. Mihovila. Crkvica Sv. Luke srednjovjekovna je građevina iz 14. stoljeća na istaknutoj stijeni Kozjaka, kako spomen ploča kazuje „žuljevitim rukama naših pradjedova“. Obnovljena je 1994. godine kada je u apsidi postavljen reljef s likom sv. Luke.

FOTOGRAFIJA 4: Crkvice sv. Luke. Foto: Marijana Kovač

U blizini potočića Plandišće, prema granici sa Solinom, smjestili su se Stačuni (od lat. *stationem*) gdje se u rimsko doba nalazila postaja (*statio*), odmorište za zaprege što potvrđuje i tekst na karti sućuračkoga teritorija iz 1776., koji glasi *vestitiga di antico aedificio detto Stacium*, što znači da se lokalitet već davno tako nazivao, ali građevina koju je glasoviti hrvatski arheolog don Frane Bulić spomenuo sigurno nije bila zgrada postaje (Cambi U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 50). Moguće je stoga, da je ovaj prostor služio kao odmorište, odnosno mjesto za plandovanje (Delić: 1996: 39). Stačuni (Stačunine, Stačuline) jesu grobni areal, a ostaci su, izgleda, uništeni prigodom širenja pogona Brodospas. Blokovi i radovi zidova koje je snimio Bulić, jasno otkrivaju vezu i sličnost sa salonitanskim grobišnim konstrukcijama *stationem*. Bulić smatra da je taj dio *statio* bila prva postaja na

antičkoj cesti, *via munita*, od Salone prema Trogiru, jer je antička cesta prolazila baš tim predjelom (Bulić U: Kečkemet 1978: 23).

Na jugu se smjestio Barbarinac, nenaseljeni otočić u Kaštelanskom zaljevu, nekoliko stotina metara južnije od Svetoga Kaje. Površinom od 6. 278 m², čini ujedno i najveći otok Kaštelanskoga zaljeva. Na njegovoj su površini pronađeni ostaci venecijanske keramike iz staroga vijeka, a pretpostavlja se da se tu nekoć nalazio i svjetionik koji je pokazivao ulaz u veliku luku Salone. O podrijetlu njegova imena u literaturi postoji nekoliko teorija. Najslabije potkrijepljena teorija izvodi njegovo ime od talijanske riječi *barba* (brada). Postoji i pretpostavka da se tu u antičko vrijeme nalazila crkvice sv. Barbare, po kojoj je onda otočić dobio ime Otok svete Barbare. Neki su autori⁴ pak mišljenja da je otočić ime dobio po mletačkom providuru Antoniju Baru koji 1670. daje zemlju Jerolimu Kavanjinu na obali preko puta otoka na predjelu Krknjač. Kuparić je još jedno ime za Barbarinac, zapravo utvrdu (kaštel) na njemu koja se spominje 1525. godine po istoimenoj obitelji plemića (tal. *Cupareo*, lat. *Cuppareus*) iz koje potječe trogirski biskup Ivan (1684-1694.), splitski kanonici, zakupnici i dr. (Delić 1996: 39).

Latinskoga su podrijetla još i Krtine (lat. *curtis* = dvor, *villa rustica*), Ripine (lat. *rippa* = hrid, stijena, litica) i Ploče (lat. *placca* = ploča). Razvoj imena Ripine mogao bi ići od naziva gripa za „veliko kamenje“ (gripa > hripa > hripine > ripine).

Talijansko podrijetlo vuče i Trstenik, odnosno „potok“, nekoć zvan *latine vero Calamet* (Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 80). Oko potoka je rasla biljka močvarica – trstika, a raste i danas. Nekoć je ovaj predjel stoga nazivan *Calamet* (<*calametum* „trstik“ (Skok 1973:).

Pretpostaviti možemo da talijansko podrijetlo imaju i sljedeći mikrooikonomi: Vintača (*avvantaggio* = prihod), Kanap ili Kanpi (*campi* = polja), Peca (*pezzo* = komad, možda čak od *pezzama* = hrpa, gomila) (Delić 1996: 39). Peca je moguće preuzeta i od lat. *pettia* u sličnom značenju, „komad zemlje“.

⁴Usp. Delić, Dragan, Podrijetlo naziva nekih lokaliteta u Sućurcu, U: Sućurački muzealac, listopad 1996., br. 43.

Posljednju kategoriju čine mikroojkonimi starohrvatskoga podrijetla. U njih ubrajamo *Suvaču* (značenje joj dolazi od „suha zemlja“), *Strinja* (od strina, strena u značenju daće, poreza), *Starina* (od riječi *star* koja označava vrstu poreza), *Plemenščina*, *Dragočevo*, *Zgon* i *Unčine* (od *hum*>*humčine*>*unčine*) (Delić 1996: 39). *Dragočevo* pučka etimologija dovodi u svezu s pričom u kojoj se u bunaru utopilo neko dijete, pa je otac dugo naricao govoreći:

„Drago očevo!“, pa odatle i ime lokalitetu. Međutim, kako znamo iz izvora, Dragočevo se smjestilo blizu jedne od najpoznatijih ranosrednjovjekovnih nekropola Gajine gdje je istraženo starohrvatsko groblje. Dragoč(aj) je ustvari ranohrvatsko osobno ime, možda, nekog od vlasnika zemlje. Možemo ga naći u popisu svjedoka darovnice kneza Mucimira iz 892. Delić (1996), dakle, ime lokaliteta izvodi od naznake pripadnosti Dragoč (aj) evo.

Krug, Kruzi, Kružine javljaju se u značenjima „gomila, kamen, greben“ (Usp. Petar Šimunović: Osobine čiovske toponimije). Grmajevac je lokalitet prozirnoga imena: dobio ga je po grmovima brnistre, makije i sl. sredozemnoga bilja. Negdje se može naći Fermajevac, ali to je pogreška koja je nastala kad je na kartama nečitko bilo napisano talijanskom grafijom *Ghermaievaz*, pa je pročitano *p* umjesto *g*. Slično se dogodilo i kod imena Duga njiva, koji je pogrešno pročitao Duga gruva, od tal. grafije *Duga Gniua*. (Delić 1996: 39.) Nešto zapadnije uz obalu, u predjelu zvanom Grmajevac, nađeno je više rimskih nadgrobnih spomenika, što svjedoči o antičkom lokalitetu, vjerojatno *villi rustici* (Kečkemet 1978: 23). U predjelu toponima Straža, za turske opasnosti bila je izvidnica, pa se odatle zadržalo i ime.

Zabrana je mikrotoponim koji se proteže tik podno Kozjaka, a u vrijeme kuge, tu su se odvodili bolesnici, gdje je onda za druge bio zabranjen prolaz.

Sam oronim Kozjak ime je za brdo koje se proteže od Kliškoga lanca, što Kozjak dijeli od Mosora, i dalje u zapadnom smjeru oko 16 km sve do prijevoja Malačka. Područje je to gdje su se od starina razni narodi koji su tu obitavali bavili stočarstvom. Kozjak je bio pogodan uzgoju stoke, na što nas, prije svega, upućuje njegovo ime, koje sugerira da je vrlo vjerojatno u uzgoju sitne stoke prevladavao uzgoj koza. Moguća je etimologija da je Kozjak brdo koza, a samo ime da je prevedenica grčkoga toponima. I ranije spomenuti reljef Silvana, uklesan u stijenu, svjedoči da je Kozjak bio dobro pošumljeno područje, bogato hranom za stoku, srazvijenim stočarstvom, koje odgovara uzgoju sitne stoke.

FOTOGRAFIJA 5: *Kozjak*. Foto: Marijana Kovač

Gajine, koje se nalaze u blizini, predstavljaju uvećanicu za gaj, šumu gdje se nalaze grobni nalazi, a to je područje zaštićeno dok se temeljitije ne ispita.

Idra su se smjestila na granici sa Solinom. Etimološki gledano, imenuju se tako zbog toga što su na tom području zabilježeni jaki udari bure.

Lučac je ime dobio po crkvi sv. Luke, dok je područje Orja ime dobilo po polju oraha.

Veći je broj mikroojkonima motiviran vodom ili zemljom: Blato, Blatine i Trstenik, solju: Soli, Soline i Slanik. Vodom je motiviran i mikroojkonim Ževajik u značenju potoka (metateza – *Žejavik*>*Ževajik* (Šimunović U: *Kaštel-Sučurac od pravopijesti do XX. Stoljeća* 1992: 80).

Izvan ovih klasifikacija, podosta mikroojkonima izvodimo iz imena. Primjerice, Žuvanča se povezuje s talijanskim imenom *Zuane* (Giovanni, Ivan).

Podrijetlo imena Krknjač možda je povezano s trogirskom plemićkom obitelji Kvarković (*Quarco*) jer je taj areal isključivo u posjedu plemstva (Delić 1996: 39). Lokalitet Smojevci (Smojevac, Smoljevac) dugo se dovodio u svezu s posjedom splitske obitelji Smoje budući da je sav teren od bivše mletačko-turske granice do potoka Plandišće poslije ponovnoga zauzeća od strane Mlečana dan na korištenje raznim osobnim i javnim vlasnicima iz Splita. Međutim, Cambi je ukazao da bi to ime moglo potjecati od naslova crkve Sv. Mojsija (lat. *S. Morse*). Pronalaskom imposta s križem ranokršćanske crkve na tom lokalitetu sve upućuje na taj korijen. Naime, pojavom kršćanstva na razmatranom području davala su se najprije imena velikana vjere, a tek suprogonima u prvi plan došli različiti mučenici. Tako i ovdje, vrlo blizu Saloni, vrlo rano nastaje jedna kršćanska zajednica. Ovdje možemo napomenuti da je i lokalitet Kacetine Stinice ime dobio po jednoj od obdarenih obitelji Cazetti, odnosno Kačić. (Isto)

Tišić je ime vjerojatno dobio po Tomi Tišičiću koji je 1534. godine bio *gastald* današnjega Barbarinca. Kuparić je još jedno ime za Barbarinac, odnosno za utvrdu na njemu koja se spominje 1525. godine, a porijeklo toga imena dolazi od istoimene obitelji plemića (tal. *Cupareo*, lat. *Cuppareus*) iz koje potječe trogirski biskup Ivan (1684.-1694.).

Bistrica, Gojača, Đardin i Ratac predjeli su uz more koji su smješteni nedaleko jedan drugoga, a ljeti su to poznata kupališta. Toponim Bistrica čest je, i osobito prisutan u jugoistočnoj i istočnoj Europi. Obično se odnosi na bistru vodu i to na riječne tokove. Bistrica je formirana kao rt, i predio koji gleda na Gojaču imenuje se Bistrica, dok je na suprotnoj strani Tumbina. Tik uz Bistricu, nalazi se Gojača. Za Gojaču možemo pretpostaviti da se možda radi o iskrivljenom prezimenu Gojak. Označavao je rt istočne obale mjesta, odnosno ušće potoka što je prije tekao uz istočne zidine (širega) kaštela (Delić 1996: 39). Onimizacijom apelativa đardin, kao mjesta koje označuje gradski vrt, perivoj, park, nastao je mikroojkonim Đardin. Riječ dolazi od talijanske riječi *giardino*. Ratac je, kao što mu i samo ime govori, mali rt. Ovaj je deminutiv čest duž našega obalnoga područja i na otocima i to u raznim oblicima kao Ratac, Rtac, Rtec, Ertec, Nartice.

Spomenut ćemo i Sokolanu, mjesto gdje je za vrijeme Kraljevine Jugoslavije na mjestu današnjega igrališta bio reprezentativni Sokolski dom i vježbalište. U Drugom je svjetskom

ratu mjesto bombardirano i porušeno, ali je ime ostalo.

U primjeru mikroojkonima Doljane ostao je sačuvan jedan od najstarijih slavenskih imenskih tipona na *-jane*, koji se uvijek pridružuju naseljenim mjestima. (Usp. Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 88). Ime *Doljane* prvotno je bio etnik (stanovnici Dola), i to u muškom rodu množine, sa starim hrvatskim nominativnim množinskim nastavkom *-e* u m. r. Taj se etnik okjonimizirao. Trpimirova darovnica spominje Lažane kao „ljude koji žive na lazu“, odnosno na iskrčenoj zemlji. Tako su Doljane „stanovnici Dola“.

Iz ove klasifikacije toponima prema njihovu jezičnom izvoru - možemo izvesti nekoliko zaključaka. Prije svega, njihova nam podrijetla dokazuju rano naseljavanje ovoga kraja kao što približno prikazuju i kretanja naroda Kaštel Sućurcem. U razdoblje predrimskoga sloja toponima mogli bismo uvrstiti mikrotoponim Ripine, dok je većina ostalih toponima romanskoga ili hrvatskoga podrijetla. Uporaba svetačkih imena (Juraj, Stjepan) uz romanski pridjev *sanctus*, svjedoči o ranoj kristijanizaciji razmatranoga kraja. Međutim, rane prilagodbe tih toponima hrvatskom jezičnom sustavu, kao i toponimizacija dijela starohrvatskoga nazivlja, pokazuju da su se Hrvati služili svojim jezikom u organiziranoj zajednici s romanskim življem. Na to upućuje i sufiks na *-jane*. Toponimi svih podrijetala poprilično su disperzivno razmješteni, odnosno, ne možemo zapaziti veću koncentraciju toponima određenoga jezičnoga podrijetla na nekom mjestu. Jedino su svi turski toponimi ostali smješteni neposredno uz nekadašnju tursku granicu (vidi zemljovid 1). Lokalitet Kotal (nekadašnja granica Sela sv. Jurja, odnosno Sućurca i Smojevca), važan je bio i 1576. kao granica Turskoga carstva i Mletačke Republike. Kao stara sućuračka granica spominje se u Reambulaciji 1397. godine.⁵ Najgušću koncentraciju toponima nalazimo pak, očekivano, oko samoga centra današnjega mjesta, odnosno na naseljenijim mjestima, gdje je veća i češća cirkulacija ljudi. Možemo zamijetiti i da su imenice (i to apelativi) najčešće toponimizirani leksemi (Blato, Brdo, Čaval, Krug, Lučac, Lučica, Ograda, Straža, Zabrana), uz vrlo rijetke iznimke (Slano). Različita je motivacija nastanka tih imena. Dijelom ih je odredila morfologija tla (Blato, Suvača) ili su općenito bili vezani uz zemlju (Peca, Kanap, Gajine, Duga njiva), motivirala su ih ibiološka raznolikost (Trstenik, Rogač, Grmajevac, Kozjak),

⁵Usp. Omašić, Vjeko. 1986. *Povijest Kaštela: od početkado kraja XVIII stoljeća*. Logos. Split.

vremenske prilike (Vitrenica, Jidra), termini koji su se koristili, a odraz su nekadašnjeg društvenoga ustroja i ekonomskih prilika (Vintača, Strinja, Strabežnik). Posve je razumljivo da su zemlja, voda, sol, lokalna flora i fauna bili najčešćim impulsima za motivaciju nastanka najstarijih toponima kada su svi narodi koji su na ovom području obitali bili vezani uz plodnu zemlju kao zemljoradnici i stočari na salonitanskom ageru i vrlo vjerojatno orijentirani na more i morska dobra. Moguće je da je sol bila važan čimbenik. Zanimljivo je u vezi s tim arheološko istraživanje na lokalitetu Trstenik, tijekom kojega su primijećene amfore i dolij (jedini zasad poznati i u cijelosti očuvani prošupljeni dolij) te drvena konstrukcija teretnoga broda. Postojale su pretpostavke da je na tom području, ili na području Vranjica, postojalo brodogradilište, ili solana, no to se ne može potvrditi. U neposrednoj blizini toga nalazišta, nailazimo na toponime Slano i Soline. Moguće je, stoga, da je tu postojala i kakva manufaktura soli, no takve pretpostavke za sada ne mogu biti potvrđene. Jedan dio mikrotoponima i mikroojkonima antroponimskoga su podrijetla ili ti mikrotoponimi i mikroojkonimi označuju kakvu pripadnost komu (Bratska peca, Braski dolac, Gojača, Dragočevo, Jurjevo, Smoljevac, Ljubičine, Miline, Tomića tor, Kuknjač, Žuvanča).

4. 2. Osvrt na nekoliko toponima s dijalekatnoga aspekta

Današnji je prostor Kaštel Sućurca velikim dijelom štokaviziran. „Nastanak utvrđenih kaštela oko kojih su se, kao uza zaklon, zbila slikovita primorska naselja u 15. stoljeću uvjetovala je turska najezda“ (Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 90). Stanovništvo se zbog opasnosti od Turaka spuštalo iz unutrašnjosti, s cetinskoga poriječja. To pučanstvo, kako se razabire po tadašnjim prezimenima za prvoga turskoga popisa u njihovim nekadašnjim katunima, bilo je dijelom vlaškoga podrijetla, katoličke konfesije i donosilo je sa sobom zapadnu ikavsku štokavštinu u dotad kompaktnu kaštelansku čakavštinu (Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 90). Ta dva sloja, starinski čakavski i doseljeni štokavski, prepoznatljiviji su i u današnjem govoru, a tako u mikroojkonimima i mikrotoponimima. Ostaci stare čakavštine očituju se u jednom toponimu u čuvanju početnoga skupa *čr-*: Črljenica (*Saso Roso*). Čakavštinu karakterizira dosljedno čuvanje fonema *h*, a njegovo je gubljenje rezultat štokavskoga utjecaja, kao što je vidljivo na primjeru mikrotoponima Orje ili pak Unčine (od Hum > Humčine > Unčine).

4. 3. Hodonimi Kaštel Sućurca

Dio ulica Kaštel Sućurca (kao i ulica u drugim mjestima) svoje ime duguje, za to mjesto, značajnim osobama i događajima. Toj skupini pripadaju Ulica Aurelija Delmata, Ulica nadbiskupa Andrije Gualda, Ulica branitelja od Turaka, Ulica kanonika Franje Jurčinovića, Ulica don Ivana Čulina, Ulica Vice Jerčića, Ulica Ante Alfrevića, Trg fra Bernardina Sokola, Ulica don Ante Rubignonija te Ulica Matice hrvatske. Ulica Aurelija Delmata nazvana je po najstarijem poznatom stanovniku sućuračkoga područja, Aureliju Delmatu. Podrijetlom je bio Ilir, a spominje se još u 2. stoljeću. Splitski nadbiskup Andrija Gualdo graditelj je prvoga kaštela 1392. godine u Sućurcu, te se smatra utemeljiteljem današnjega Kaštel Sućurca. Jednu su ulicu mještani imenovali po braniteljima od Turaka u spomen na Sućurane koji su 1572. godine mjesto obranili od Turaka i na istočnom polju uspostavili granicu. Istaknuti Sućuranin bio je i Frane Jurčinović koji je svoj životni vijek proveo kao kanonik u Rimu, obnašajući jedno vrijeme i dužnost predstojnika Kaptola sv. Jeronima. Na razmeđu 17. i 18. stoljeća proveo je gotovo pola stoljeća u papinskoj službi.

Ulica Don Ivana Čulina nosi ime prvoga poznatoga učitelja u Kaštel Sućurcu, ujedno svećenika, a kasnije i ravnatelja pučke škole 1839. godine. Vice Jerčić bio je prvi načelnik hrvatske uprave u sućuračkoj općini 1874. godine, dok je Ante Alfirević ostao upamćen kao pisac i dugogodišnji urednik časopisa „Hrvatska straža“ u Krku i Zagrebu početkom 20. stoljeća. Bernardin Sokol bio je jedan od najpoznatijih hrvatskih skladatelja crkvene glazbe u prvoj polovini prošloga stoljeća. Iznimno je značajan za sućuračku, ali i hrvatsku povijest općenito. Ostaje upamćen kao župnik i kulturni djelatnik koji je zaslužan za otkrivanje sućuračkoga luka, Trpimirove i Muncimirove povelje. Posljednja od navedenih ulica nosi ime Matice hrvatske kao spomen na obnovu, ali i na zatiranje najstarije hrvatske kulturne ustanove 1971/72. Dio ulica nosi imena hrvatskih narodnih vladara i drugih velikana: Obala kralja Tomislava, Ulica kneza Trpimira, Zrinsko-Frankopanska, Ulica braće Radić, Ulica dr. Ante Starčevića, Vukovarskih heroja, Trg palih za domovinu.

5. ANTROPONIMIJA

Prema zadnjem popisu stanovništva iz 2011. godine, na području Kaštel Sućurca živi 6. 829 stanovnika, od čega je nešto više žena (3. 484).⁶ Prevladava dvočlana imenska formula (ime + prezime). Među osobnim imenima sve rjeđe nalazimo narodna imena i ona polako prelaze u pasivni imenski fond. S druge strane, prezimena su stalnija imenska kategorija upravo zbog toga što se nasljeđuju kroz generacije, i to uglavnom u obliku u kojem su prvotno nastala. Važan doprinos sućuračkoj antroponimiji dao je ponovno Duško Kečkemet popisom obiteljskih imena Sućurana s njihovim nadimcima iz 18. i 19. stoljeća. Popis je sastavio na temelju rukopisnih podataka što ih je don Ante Rubignoni prikupio iz matičnih knjiga rođenih, vjenčanih i umrlih i popisa prisutnih na sastancima bratovština i seoskih skupština, te iz ostalih isprava u Nadbiskupskom arhivu u Splitu i Župnom arhivu u Kaštel Sućurcu. Popis čini oko 150 prezimena i nadimaka. Recentniji popis prezimena priredili su Franjo Maletić i Petar Šimunović u Hrvatskom prezimenku⁷ u tri sveska na temelju kojega će se većim dijelom vršiti analiza u nastavku.

5. 1. Osobna imena

„Sućuračka osobna imena ne čuvaju danas ni približno onoliki fond hrvatskih narodnih imena kao u davnoj povijesti: Dajbog, Ratibor, Domoljub, Ljubomir, Vukoslav, Milobrat, Dobrovod, Toljen, Desa, Stanoš, Črne, Radoj, Vilenica, Budina, Prvica, Hrvat, Ruje, Slade, Smoje – koje prepoznajemo i kao kaštelanski tip prezimena“ (Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 91). U imenima danas u Kaštel Sućurcu nailazimo na sljedeće slojeve hrvatskih imena: imena slavenskih božanstava (Vesna), sloj hrvatskih narodnih imena (Tihomir, Velimir, Mislav, Hrvoje, Zvonimir, Bože, Božo), kršćanski sloj (Ana, Marija, Benedikt, Nikola, Duje), sloj posuđenih imena (Karlo, Julija) te sloj pomodnih imena (Ines, Nives). U narodnim imenima najbrojnije su složenice. Njih nalazimo još od 9. stoljeća. Neka imena koja oprimjeruju ovaj sloj jesu Miroslav, Tihomir,

⁶Državni zavod za statistiku; 1. Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011.: http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/h01_01_01/h01_01_01_zup17_1813.html, pristupljeno: 10. 1. 2017., 13:57.

⁷Knjige Hrvatski prezimenik. Pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća I-III. izrađene su na temelju računalnih popisnica pučanstva iz 2001. godine.

Čedomil, Dragomir, Milivoj, Ladislav, Velimir, Tomislav, Ratomir, Mislav, Zvonimir, Vitomir, Vladimir, Berislav, Kažimir, Vjekoslav, Božidar. Među rano potvrđenim imenima ubrajamo i ona koja sadrže negaciju kao Nenad (Šimunović 2009: 145). Ta su imena uglavnom bila tvorena ili čistim slaganjem (Krešimir) ili složeno-sufiksalmom tvorbom s prvom priložnom i drugom prezentskom glagolskom osnovom te nultim sufiksom (Domagoj, Milotjeh). Imenička osnova *mir* sastavnim je dijelom mnogih složenih imena, a također i glagolska prezentska osnova *slav*, s kojom se veže nulti sufiks. U imena slavenske mitologije nailazimo na imena Morana i Vesna.

Hrvatski je imenski sustav na ovom području uvjetovan dijelom i doticajem s grčkim i rimskim življem. Učestala imena poput Ivan, Josip primili smo preko grčkoga jezika kao izvornika i (češće) kao posrednika (Šimunović 2009: 146). Latinska su imena također zastupljena i to u nešto većem broju: Barbara, Gabrijel, Dominik, Lovro.

„Prevrat u imenskom repertoaru nastaje s Tridentskim koncilom u XVI. stoljeću, otkad se na krštenju daju isključivo kršćanska imena“ (Šimunović 2009: 147). Ona su osobito brojna, a ujedno se javljaju i među najčešćim muškim imenima u Kaštel Sućurcu: Ivan (Ivica), Ante, Marko, Nikola, Petar (Pero), Mate, Stipe, Roko, Šime, Bože (Božo), Jure. Rjeđa imena (kršćanska i ostala) jesu: Nenad, Andrija, Zlatko, Mario, Silvestar, Kruno, Milorad, Žarko, Goran, Branko, Bariša, Velimir, Zvonko, Ladislav, Nikša, Stanko, Marijan, Milivoj, Bruno, Edi, Kaja, Đuro, Dušan, Jozica, Teo, Lukša, Anđelko. Kao najčešća ženska imena javljaju se Marija, Ana, Ivanka, Nada, Tonka, Gordana, a rjeđe Olga, Grgica, Darinka, Diana, Ksenija, Dragica.

Također, možemo zapaziti i učestale hipokorističke imenske forme: Božo, Bože, Stipe, Šime, Duje, Pero, Jozo, Ante, Mate, Mare, Tonka, itd. Nerijetko se od tih oblika tvore i prezimena: Mandić, Perišin, Božin, Marić, Juretin.

Većina je imena dvočlana, dok na tročlanu imensku formulu nailazimo tek ponegdje: Tonči Anton Batina, Jozo Stipe Bilokapić, Anita Alfirević-Petričević, itd.

5. 2. Prezimana

Kaštelanska su prezimana mahom poimeničeni nekadašnji posvojni pridjevi na -ov/ev i -in, a prezimana nastala po tom modelu zabilježena u Sućurcu jesu: Alijev, Bakotin, Balov, Bedalov, Bonacin, Božin, Brajnov, Buzov, Čatelov, Dragomirov, Garbin, Grgantov, Jakubin, Juretin, Jurlin, Lučin, Luketin, Lukin, Ljubenkov, Marinov, Markov, Meštrov, Miolin, Pavelin, Pavlov, Rokov, Rotin, Sarajčev, Stipulin, Strojin, Stupin, Šiškov, Šundov, Tadin, Vicetin.

Ipak, s aspekta historijske tvorbe najviše je prezimana bilo tvoreno sufiksom -ić: Abramović, Ahmić, Alebić, Alfirević, Almić, Aljinović, Andrić, Andučić, Anđelić, Anterić, Antičević, Antonić, Antunović, Banić, Banović, Bavčević, Bebić, Biočić, Bogdanić, Bonačić, Borović, Bratinčević, Brčić, Britvić, Crnčević, Crnković, Cvitković, Dalić, Delić, Dragušić, Gašparović, Gnjidić, Jerončić, Josipović, Jozić, Lovrinović, Maglić, Marijanović, Petrić, Plantić, Sirković, Škrapić, Turudić, Tustonjić, Vidurinović, Vinčić, Visković, Vucić, Vujić, Zrnić, Žižić, Žuljević, itd.

Osim navedenih, koja su najčešća, nailazimo još i na prezimana koja su s aspekta historijske tvorbe riječi bila tvorena sufiksima -ak/ek/ik: Andabak, Balek, Duvnjak, Đerek, Erak, Fundak, Putnik, Šušak, Žižak, zatim -ac, ač, -ar Bagavac, Bekavac, Čavar, Kovač, te sufiksom -ica: Piplica, Gabelica, Bartulica, Sikavica, Burica, Jerkunica, Varnica.

Ranije spomenuti Prezimenik, uz prezime donosi i broj nositelja dotičnoga prezimana te broj obitelji istoga prezimana u pojedinim naseljima. Tako, prema tim podacima, U Kaštel Sućurcu najviše je obitelji koje nose sljedeća prezimana: Kovač 129/41, Biočić 87/32, Bratinčević 70/28, Alfirević 66/26, Borović 68/25, Orošnjak 83/24, Jerkunica 53/24, Jerčić 67/23, Bakotin 56/22, Markov 67/22, Lijić 79/21, Božin 56/21, Bonacin 57/20, Luketin 54/20, Sokol 51/20, Borojević 49/19, Ban 51/18, Šiškov 52/17, Elez 47/16, Barić 46/16, Jurić 47/15, Erceg 52/14, Miolin 42/14, Sarajčev 34/14, Radić 36/13, Plepel 29/12, Kraljević 23/12, Katalinić 27/11 i Marinović 22/11.

Sućuračka prezimena podijelit ćemo ovisno o tom kojega su podrijetla prema sljedećem modelu:

a) Prezimena koja su podrijetlom izvedenice od majčina imena (bivši matronimi): Almić, Anđelić, Mandić, Marić,

b) Prezimena koja su podrijetlom izvedenice od očeva imena (bivši patronimi): Andrić, Antić, Antunović, Bartulica, Dragomirov, Jozić, Jurić, Lukin, Marinov, Marinović, Markov, Pavlov, Rokov, Stipanović (Stjepanović), Šiškov,

c) Prezimena koja su podrijetlom izvedenice koje označuju zanimanja (kasnije su te opće imenice postale i prezimena): Klobučar, Kovač, Lončar, Mornar, ili su izvedenice od zanimanja: Zvonarić, Ribarević,

d) Prezimena koja su podrijetlom izvedenice koje označuju tjelesne ili duševne osobine. Moguće je da su ta prezimena prethodno bila nadimci: Nakićen, Grbavac, Bilobrk, Brko, ili su od njih izvedenice kao Žderin,

e) Prezimena koja su podrijetlom etnici: Međimurac, Bošnjak, Zagorac, ili su podrijetlom apelativi tvoreni na način na koji se tvore etnici: Doljani,

f) Prezimena koja su podrijetlom etnonimi: Madžar,

g) Prezimena koja su podrijetlom nazivi životinja: Sokol, Medved, Lisica, Pauk, Zec, ili izvedenice iz tih naziva: Giričić (od girica, naziva za vrstu ribe),

h) Prezimena koja su podrijetlom izvedenice koje označuju kakvu službu: Ban ili izvedenice iz takvih imenica: Županov,

i) Prezimena koja su podrijetlom nazivi prirodnih pojava ili su nastala kao izvedenice od tih naziva: Olujić.

Malo je prezimena stranoga podrijetla, a njihovi su nositelji najvjerojatnije doseljeni u nekoliko posljednjih desetljeća: Chowdhury, Kohler, Russel. Većina prezimena nastala je od riječi hrvatskoga podrijetla, dio bi se mogao dovesti u svezu s talijanskim jezikom, npr. Kučić prema tal. *cucina* ili Bonacin prema tal. *bonaccia*. Manji se dio može povezati s turskim jezikom: Delić od tur. *delija* 'pripadnik posebne osmanske konjice s kraja 15. i poč. 16. st.', a naziv označuje i tjelesnu stražu vezira, valije ili paše; Beara, a možda i Behotić, od perzijske riječi *behār* što znači cvijet voćke, a koja se onda preko turskoga jezika kao jezika posrednika

očuvala u tim prezimenima; prezimenu Kulišić etimologija bi mogla ići od *kùlāš*, naziva za konja riđe boje, ili pak od tur. *kül* u značenju pepeo, pepeljast. Tur. *saray* ← perz. *serāy* mogla bi biti osnova prezimena Sarajčev koja označuje veću palaču ili dvor sultana, vezira ili nekoga visokodostojanstvenika. Prezime Erceg (vojvoda) najvjerojatnije je mađarskoga podrijetla (*herceg*).

5. 3. Obiteljski nadimci

„Nadimci se iskazuju kao jedna od najstarijih antroponimih kategorija i jedna od najafektivnijih jer nadimci obično čuvaju, uz onomastičko, i leksičko značenje kojim su motivirani“ (Šimunović 2009: 191). Šimunović ih dijeli na osobne i obiteljske nadimke (Isto). Stanovnici Kaštel Sućurca vrlo često upotrebljavaju obiteljske nadimke kao identifikacijsku odrednicu, sustav prepoznavanja i znak pripadnosti određenoj obitelji. To je, uostalom, uobičajeno i drugdje u Hrvatskoj, a odražava važnost obitelji i obiteljskih veza u Hrvata te vezanost uz određeni rod. Izuzimno je bilo važno (a i danas je) iz koje je tko obitelji. Uglavnom takve nadimke stanovnici pridaju starijim obiteljima, manje novopridošlim. Takve su tvorbe prepoznatljivoga pripadanja određenom rodu nastajale s naglim doseljavanjem novoga pučanstva (Šimunović U: *Kaštel Sućurac od prapovijesti do XX. stoljeća* 1992: 91). U većini su slučajeva to izvedenice iz imena jednoga od istaknutijih članova određene obitelji ili obiteljskoga prezimena, koje su se onda vremenom dovodile u vezu sa svakom sljedećom generacijom i održale se do danas. Odmah iza toga slijede nadimci koje su obitelji dobile zbog bavljenja određenim poslom tijekom jedne ili nekoliko generacija. Manji broj čine nadimci koje je u nekom određenom trenutku dobio jedan od članova obitelji zahvaljujući određenoj tjelesnoj karakteristici. Starih se sućuračkih obiteljskih nadimaka prisjetio i popisao ih Leo Kovač⁸. Nabrojio ih je ukupno 133: Ančini, Antulini, Bonacini, Kogini, Pečenkovi, Kačalovi, Radišini, Radunićevi, Brajdovi, Gemićevi, Brdajkovi, Matelini, Sifanovi, Mićini, Ževerijovi, Tudorovi, Svirčevi, Peškovi, Kletini, Kunkičini, Franjkulinovi, Mujamedovi, Piculinkini, Dagelini, Židorijovi, Oručevi, Kalunovi, Srventini, Blažini, Burinovi, Kovačevi, Crnčevi, Paštuletini, Poteštatovi, Perišini, Vavini, Butarelovi, Škopčevi, Baškotinovi, Ušanovi, Sokolovi, Juretini, Sikiričini, Gradovi, Manduličini, Dundini, Demerovi, Žiškovci, Kuškarevi, Žderini, Liberatovi, Gajtanovi, Kornaževi, Delinovi, Rajkovi, Perušnovi, Đovini,

⁸Popisano u Puli 4. 12. 2014.

Mandinini, Sarajčevi, Garbinovi, Viščičini, Cotini, Kevini, Mamulovi, Telčevi, Terinčevi, Miškovčevi, Morini, Božini, Ganzini, Tovarnikovi, Lončićevi, Brbini, Krparevi, Jajčevi, Mandušini, Grgantovi, Kokanovi, Gopčićevi, Viculini, Derončićevi, Cikini, Tokini, Šupukovi, Čičilini, Trludinovi, Pagarovi, Oršulovi, Raškini, Maslovi, Gudini, Begovčevi, Grlini, Mošini, Tatnaričevi, Garini, Beramovi, Šantulovi, Čarini, Grcuzovi, Šimuničini, Bambini, Gradeladovi, Lupetini, Lukričini, Karabini, Cerini, Zanzini, Dujkini, Mandiničevi, Marijetini, Peškarinovi, Dujinkini, Kiriginovi, Praščičevi, Pavulini, Bačinkovi, Popini, Pipličini, Kevičevi, Tonculini, Pavelini, Plepelovi, Žudinkini, Trtarovi, Donkini, Kučinkini, Gakovi, Štacijunovi, Županovi, Maričini, Veronkini, Jurinovi, Doričevi, Zorini i Zoretovi.

Nabrojane rodove povezati ćemo s prezimenima obitelji koje ih nose:⁹

Alfirević: Rosičevi, Krparevi, Derončićevi, Štacijunovi, Ganzini, Brnčevi, Smodlakini, Mošini, Torajkini, Tokini, Gradovi, Čabričevi, Girini, Žderini;

Antunović: Trludinovi, Perišini, Cenzerovi, Paičevi;

Bakotin: Bubkovi, Frankulini, Karabini, Jerini, Mićini, Terinčevi, Blaškini, Frankini, Ružicini, Cotini;

Ban: Barini, Galopini, Mandiničevi, Đovini, Buiševi, Jurinovi, Venjarini;

Barić: Lustričini, Prežanovi, Palikućini, Čipikovi, Matičevi, Cikini, Luštrini, Dujkini;

Delić: Poljičančevi, Vlajinovi;

Batina: Telčevi, Baćini, Varkinovi, Medičevi, Kiriginovi, Rusulovi;

Beram: Zoretovi, Tantaričevi, Šimunkovi;

Biočić: Ančini, Bikanovi, Nekičevi, Brkljačini, Kunkini, Bajini, Muamedovi, Brbini, Bakančićevi, Veronkini, Patatinovi, Manduličini;

Bonacin: Klačičevi, Pičićevi, Antikini, Peragini, Doričevi, Tovarušini, Vandeličini;

Božin: Andrijaševi, Morini, Dundini, Dagini, Lucinovi, Butarelovi, Vidovi;

Bratinčević: Kumbelini, Šipičevi, Srventini, Pusini, Šimuničini, Pečenkovi, Svirčevi, Kalabini, Šešerini;

Bakotić: Cotini;

Dubravčić: Cukrovi, Jajčevi, Čočini, Mamulovi;

⁹Zahvaljujem Draganu Deliću na pomoći pri povezivanju prezimena s pripadajućim rodovima.

Jerčić: Mimini, Zlatini, Franušini, Zorini, Đovini, Kogini, Milenkovi, Maričini, Bambini, Šokini;

Jerkunica: Prkini, Mandinini, Govčićevi, Lončićevi, Margini, Antončevi, Tonculini, Škopčevi, Šupukovi, Čarini, Begovčevi;

Katalinić: Delijini, Martini, Zakarijini, Pagarovi;

Kovač: Grcuzovi, Klepini, Rajkovi, Broajkovi, Gonjini, Peškovi, Matelini, Crnčevi, Praščićevi;

Kraljević: Čičalovi, Šimičini, Garini, Baškotinovi, Gajtanovi, Vlajini;

Luketin: Kuškarevi, Tutini, Sifanovi, Vodopijini, Kačalovi, Babece, Božamakovi, Mišini;

Ljubenkovi: Sprljini, Juretini, Pivčevi, Antulini, Sekretarijevi, Perušinovi;

Marinović: Petrini, Batuljkovi, Sikiričini, Ližmini;

Markov: Solinkini, Tudorovi, Ricini, Tomažini, Zanzini;

Miolin: Čičilini, Vavini, Mandušini, Jozelini, Miškovčevi, Poteštatovi;

Pavelin: Picilinkini, Lupini, Imblićevi, Cerini;

Plepel: Grižini, Peškarijini, Gustini, Rokovi, Burini, Colini;

Rožić: Dubravčić;

Sarajčev: Barbini, Šušini, Gakovi, Gradovi;

Sokol: Žiškovi, Lujini, Naničini, Grlini;

Stipulin: Čorini, Kalunovi, Kolačevi, Krešovi;

Žegarac: Picini, Ljiljušini, Ciplićevi, Kipušini, Anetini, Kozlićevi, Dukanini, Muskavčevi, Kokanovi.

Neke su obitelji, koje su bile nositelji pojedinih nadimaka, izumrle, te nije moguće više provjeriti koji je bio motiv nastanka njihovih obiteljskih nadimaka. Usto, pri utvrđivanju motiviranosti nastanka obiteljskih nadimaka nameće se i problem što je podosta obitelji poznato sa svojim obiteljskim nadimkom, ali ne znaju zašto ga je ni kada njihova obitelj dobila. Ipak, moguće je rekonstruirati jedan njihov dio, a spomenute ćemo nadimke prema načinu motivacije klasificirati u sljedeće skupine:

-
- a) Obiteljski nadimci dobiveni prema tjelesnim osobinama i manama;
 - b) Obiteljski nadimci dobiveni prema zanimanju;
 - c) Obiteljski nadimci izvedeni iz vlastitih imena;
 - d) Obiteljski nadimci izvedeni iz naziva životinja i biljaka.

a) Obitelj je Sobin ime dobila po članu obitelji koji je bio postolar, a definirala ga je fizička karakteristika gobavost 'grbavost', pa su obitelj prozvali Gopčićevi. Zanimljiva je obiteljska priča s nadimkom Ževerijovi kojega nosi obitelj Kučić s Visa. U sjećanju je mještana ostala starija žena koja je koristila poštapalicu *Evero* (tal. istina), pa su stanovnici izokrenuli talijansku riječ u ževero. Najvjerojatnije je riječ o pučkoj etimologiji.

b) Druga je skupina nadimaka rezultat nekoga tradicionalnog obiteljskoga zanimanja ili je neki stanovnik imao jako dobru radnu poziciju koja mu je zavrijedila nadimak. Neki su od takvih primjera Kogini (što je obiteljski nadimak za obitelj Jerčić), a prema pučkoj etimologiji, nadimak su dobili prema iskrivljenom izgovoru talijanske riječi *il cuoco* 'kuhar'. Kunkičini (obitelj Vičić) vadili su kunke (kunjke = vrsta školjke) iz mora, Štacijunovi su ime dobili po jednom članu obitelji koji je bio državni službenik na željezničkoj postaji (lokalno *štacijun*), prema tal. *statione*.

c) Dio nadimaka jest izvedenica od obiteljskoga prezimena po modelu osnova + množinski sufiks *-evi/-ovi*, poput Kovačevi (prezime Kovač), Sokolovi (Sokol), Kornaževi (Kornaža), Garbinovi (Garbin), Beramovi (Beram), Županovi (Župan), za koju se obitelj jedan mještанин prisjetio da su se doselili sa Šolte, zatim Sarajčevi (Sarajčev), Božini (Božin) Pavelini (Pavelin), Bonacini (Bonacin) ili Plepelovi (Plepel).

d) Manji broj nadimaka jesu izvedenice od naziva životinja (Sokolovi).

Obiteljski se nadimci u svim zabilježenim primjerima upotrebljavaju u množinskom obliku i to, bez iznimke po formuli osobno ime/prezime/nadimak + sufiks za tvorbu posvojnoga pridjeva u množinskom obliku. „Ti su nadimci u pridjevskom liku s idejom posvojnosti, pripadnosti osobi čiji je antroponim u osnovi obiteljskoga nadimka“ (Šimunović 2009: 197).

6. ZAKLJUČAK

U radu su popisani i analizirani toponimi i antroponimi Kaštel Sućurca uglavnom na sinkronijskoj, a manjim dijelom na dijakronijskoj razini. Svi navedeni toponimi okamenili su neko određeno vrijeme i pokazali dugu tradiciju života na ovom prostoru. Dok nekadašnjem ilirskom prisustvu svjedočimo kroz ostatke materijalne kulture, romanski nam toponimi svjedoče o hrvatsko-romanskom suživotu u kojem su Hrvati prihvaćali njihova imena i vrlo ih rano prilagođavali vlastitom sustavu kao što je bio slučaj s Putljom (*puteal(is)*). Istodobno su doseljeni Hrvati tvorili i svoja imena. Toponimi koje vežemo uz svece, a tu ponajprije spadaju oni u osnovi kojih je romanski pridjev *sanctus*, svjedoče o tom da su Hrvati u vrijeme njihova nastanka bili već pokršteni. Iako je najezda Turaka uvelike izmijenila demografsku sliku Kaštel Sućurca (što je u konačnici imalo za posljedicu štokaviziranje samoga naselja), i bila okosnicom izgradnje utvrđenoga naselja, odnosno kaštela, u toponimima se ne primjećuje veći turski utjecaj. U osobnim imenima nalazimo na slavonski srarohrvatski, kršćanski, posuđeni i pomodni sloj imena. Najčešća su ona iz kršćanskoga sloja, a nerijetko se upotrebljavaju u hipokorističkom obliku. Po čestoti najviše je prezimena koja su s aspekta historijske tvorbe riječi izvedena sufiksom *-ić*, a isto se može reći za hrvatska prezimena u cjelini. Posebnost je kaštelanskih prezimena što su mnoga nekadašnji posvojni pridjevi na *-ov/-ev* i *-in*. S aspekta historijske tvorbe riječi bili su plodni i sufiksi *-ak*, *-ek*, *-ik*, *-ica* za tvorbu prezimena. U Kaštel Sućurcu osobe uz ime i prezime često imaju i obiteljski nadimak, odnosno ime koje karakterizira određeni rod kojem ta osoba pripada i po kojoj ju mještani prepoznaju.

7. POPIS LITERATURE

Knjige:

- Kečkemet, Duško. 1978. *Kaštel-Sućurac*. Novinsko, izdavačko i tiskarsko poduzeće Slobodna Dalmacija. Split.
- Klaić, Vjekoslav. 1974. *Povijest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*. Nakladni zavod MH. Zagreb.
- Maletić, Franjo i Šimunović, Petar. 2008. *Hrvatski prezimenik. Pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća I*. Golden marketing-tehnička knjiga. Zagreb.
- Maletić, Franjo i Šimunović, Petar. 2008. *Hrvatski prezimenik. Pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća III*. Golden marketing-tehnička knjiga. Zagreb.
- Nedved, B. i dr. 1992. *Znanstveni skup: Kaštel-Sućurac od pravopijesti do XX. stoljeća* (zbornik). Muzej hrvatskih arheoloških spomenika; Podvorje – Društvo za zaštitu kulturne baštine. Split.
- Omašić, Vjeko. 1986. *Povijest Kaštela: od početka do kraja XVIII stoljeća*. Logos. Split.
- *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika* (Makedonska akademija na naukite i umetnostite, Skopje, 1983., ćir.)
- Skok, Petar. 1971. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. JAZU. Zagreb.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Golden marketing-Tehnička knjiga. Zagreb.
- Šimunović, Petar. 1995. *Hrvatska prezimena. Podrijetlo, značenje, rasprostranjenost*. Golden marketing. Zagreb.

Članci:

- Delić, Dragan. 1993. *Još o Zborniku sućuračkog jubileja*. Sućurački muzealac. Udruga Podvorje. Kaštel Sućurac. br. 4.
- Delić, Dragan. 1996. *Revizija Rubignonievih rukopisa o podrijetlu Sućuračkih prezimena*. Sućurački muzealac. Udruga Podvorje. Kaštel Sućurac. br. 38.
- Delić, Dragan. 1996. *Podrijetlo naziva nekih lokaliteta u Sućurcu*. Sućurački

muzealac. Udruga *Podvorje*. Kaštel Sućurac. br. 39.

- Delić, Dragan. 1996. *Podrijetlo nekih lokaliteta u Sućurcu*. Sućurački muzealac. Udruga *Podvorje*. Kaštel Sućurac. br. 43.
- Putanec, Valentin. 1960. *Refleksi starodalmatoromanskog pridjeva sanctus u onomastici obalne Hrvatske*. Slovo. Zagreb. br. 13., 137-176.
- Vulić, Sanja. 2010. *Jezik Modruškoga urbara. Čakavska rič*. Split. god. XXXVIII., br. 1.2., Split, 135.-153.

Internetski izvori:

- Državni zavod za statistiku; 1. Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011.:

http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup17_1813.html, pristupljeno: 10. 1. 2017., 13:57.

8. PRILOZI

POPIS FOTOGRAFIJA:

FOTOGRAFIJA 1: <i>Kaštel Sućurac</i> . Foto: Zlatko Jurković.....	11
FOTOGRAFIJA 2: <i>Crkvica sv. Jurja</i> . Foto: Marijana Kovač.....	16
FOTOGRAFIJA 3: <i>Crkvica sv. Luke</i> . Foto: Marijana Kovač.....	17
FOTOGRAFIJA 4: <i>Crkvica sv. Luke</i> . Foto: Marijana Kovač.....	18
FOTOGRAFIJA 5: <i>Kozjak</i> . Foto: Marijana Kovač.....	21

POPIS ZEMLJOVIDA:

ZEMLJOVID 1: Toponimija Kaštel Sućurca.....	12
---	----